וניתני – שישנה התנא, או בזה ובזה – בערלה ובכלאים, שישראל יורד ולוקח מתוך הפרדס [כל שאינו רואה מהיכן נלקטו], או שישנה בזה ובזה שבעל הבית הגוי אף יורד ולוקח עבור ישראל מהירק שהוא ודאי כלאים, ואף בערלה לא אסרו חכמים בחוץ לארץ אלא את הנוטע או את המלקט בידים. מתרץ רב יהודה: הָאָמַר לֵיהּ – כבר הורה לו שְׁמוּאֵל לְרַב עָנָן תלמידו להשוות את דיני ערלה וכלאים בחוץ לארץ זה לזה, וּתְנִי – שנה במשנה, או בזה ובזה יורד ולוקח, או בזה ובזה יורד ולוקח. הגמרא מביאה שאמורא אחר השוה את דיניהם לקולא: מַר בְּרִיהּ דְּרַבָּנָא מַתְנִי לֵיהּ – שנה את דברי המשנה לְקוּלָּא אף בערלה, וגרס בזה ובזה – בערלה ובכלאים "יורד ולוקח וכלבד שלא ילקוט בידו".

הגמרא מביאה את הנהגתם של כמה אמוראים בפירות ערלה בחוץ לארץ. אָמַר לֵיהּ לֵוִי לִשְׁמוּאֵל, אַרְיוּהּ [כינויו של שמואל], סַפֵּק לִי – עשה לי ספק בפירות ערלה, דהיינו שתלקטם שלא בפני, וַאֲנָא אֵיכּוֹל – ואני יאכל מהם, כי כל זמן שאיני יודע שהם אסורים בודאי מותר לי לאכלם. רַב אוֹיָא וְרַבָּה בַּר רַב חָנָן היתה להם הנהגה אחרת, מְסַפְּקוּ סַפּוּקֵי לַהֲדֵדֵי – היו עושים ספיקות בפירות ערלה אחד לחברו, שכל אחד ליקט פירות עבור חברו ולא אמר לו מהיכן הם, כך שהיו ספק אצל חברו והיה מותר לו לאכלם.

הגמרא מביאה שיטה נוספת בדין ערלה בחוץ לארץ: אָמְרֵי חֲרֵיפֵי דִּפּוּמְבְּדִיתָא, אין דין עֲרֵלָה נוהג בְּחוּצָה לָאָרֶץ כלל. שַׁלְּחָהּ רַב יְהוּדָה את דבריהם לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. שָׁלַח לֵיהּ – השיב רבי יוחנן לרב יהודה, פְּתוֹם פְּסֵיקָא – הצנע את ההלכה בפירות שהם ספק ערלה ואל תדרוש אותה ברבים, וְאַבּוּ וַדַּאֲהּ – את הפירות שהם ודאי ערלה. וְהִכְרִיז עַל פֵּירוֹתֵיהֶן של המקלים באיסור ערלה בחוץ לארץ, שֶׁמִּשְּׁעוֹנִים גְּנִיזָה – הצנעה והטמנה שלא להנות מהם. וְכָל הָאוֹמֵר שאין דין עֲרֵלָה בְּחוּץ לָאָרֶץ כלל, לֹא יְהֵא לוֹ נִין וְנֶכֶד מַשְׁלִיךְ חֶבֶל בְּגוֹרָל בְּקָהָל ה'. שואלת הגמרא: וְאִינְהוּ – חריפי דפומבדיתא, בְּמַאן סָבְרוּהּ – כמי סברו לומר שאין דין ערלה בחוץ לארץ כלל. משיבה הגמרא: כִּי הָא דְּתַנְיָא – כשיטת התנא ששנה את הברייתא דלהלן, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דּוּרְמַסְקָה, שֶׁאָמַר כֵּן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר הַגָּדוֹל, אֵין דִּין עֲרֵלָה נוהג בְּחוּץ לָאָרֶץ. מקשה הגמרא: וְלֹא – וכי יתכן שרבי אליעזר סובר שאין דין ערלה נוהג בחוץ לארץ, וְהָאָנַן תְּנַן – והרי שנינו במשנתנו, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר אַף הֶחָדָשׁ נוהג בחוץ לארץ כערלה וכלאים [שמודה בהם ת"ק], משמע שרבי אליעזר סבור שערלה אסורה בחוץ לארץ. מתרצת הגמרא: תָּנֵי חָדָשׁ – תשנה ותגרוס במשנה 'רבי אליעזר אומר חדש'. כלומר רבי אליעזר חולק על ת"ק [שאמר בערלה וכלאים שנוהגים בכל מקום] וסובר שחדש נוהג בכל מקום אך לא ערלה וכלאים.

הגמרא שבה לדון בדעת רבי יוחנן שאסר פירות ערלה בחוץ לארץ: אָמַר רַבִּי אַבִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עֲרֵלָה בְּחוּץ לָאָרֶץ אסורה מֻלָּכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַבִּי, כיצד אפשר לומר כך, וְהָתַנְיָא, פָּסַק עֲרֵלָה, בָּאָרֶץ אָסוּר וּבְסוּרְיָא מוּתָּר (בְּחוּצָה לָאָרֶץ יוֹרֵד וְלוֹקֵט). ואם נאמר שערלה בחוץ לארץ אסורה מהלכה למשה מסיני, מדוע מקילים בה כל כך להתיר מספק. אֵישְׁתּוֹמַם כְּשָׁעָה חֲדָא – רב אסי השתתק לשעה קלה והרהר בקושיא. אחר כך אָמַר לֵיהּ לרבי זירא, אֵימָא כָּךְ נֵאָמַר – אמור שכך נמסרה הלכה זו למשה בסיני, פָּסֵיקָא – ספק ערלה מוּתָּר, ורק וַדַּאֲהּ – ודאי ערלה אָסוּר. לפיכך, אף שאיסור ערלה בחוץ לארץ הוא מהלכה למשה מסיני, מספק מותר.

הגמרא מביאה הלכה נוספת שאמר רבי אסי בשם רבי יוחנן: אָמַר רַבִּי אַבִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לוֹקִין עַל הַכִּלְאַיִם בחוץ לארץ דְּבַר תּוֹרָה – מן התורה, לפי שהכלאים אסורים בחוץ לארץ מן התורה. מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי לרבי אסי, וְהָאָנַן תְּנַן 'הַכִּלְאַיִם אסורים בחוץ לארץ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים', ולא מן התורה. מתרצת הגמרא: לֹא קַשְׁיָא – אין זו קושיא, כיון שְׁכָאן – במשנה מדובר בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם, וכלאי הכרם אינם אסורים בחוץ לארץ אלא מדברי סופרים. אבל כָּאן – בדברי רבי יוחנן, מדובר בְּהַרְכָּבַת הָאִילָן – חיבור ענף של אילן אחד באילן אחר שאינו מאותו מין, שאיסורו בחוץ לארץ מן התורה. הגמרא מבארת מנין שהרכבת אילן בחוץ לארץ אסורה מן התורה: בְּדִשְׁמוּאֵל – כדברי שמואל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, כשהזהירה התורה ואמרה (ויקרא יט יט) 'בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ' וגו', פתחה ואמרה "אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ" [בשונה משאר מקומות בהם הקדימה את ציווי השמירה לחוקים, וכגון (ויקרא יח ה) 'וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי', משמע שכך נאמר לישראל, את החוקים שֶׁחָקַקְתִּי לְךָ בְּכָר והזהרתים לבני נח, תשמרו. ואלו הם החוקים, 'בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם'. ומכיון שכלאי בהמה נסמך לזריעת כלאים, יש לנו ללמוד ממנו כדי לדעת איזו זריעת כלאים אסרה התורה לבני נח. וכך יש לומר, מַה בְּהֶמְתְּךָ בְּהַרְכָּבָה – כשם שאיסור כלאי בהמה האמור כאן הכוונה לאיסור הרבעה, שהוא הרכבת שני מיני בהמה זה בזה, אַף שָׂדְךָ בְּהַרְכָּבָה – גם איסור זריעת כלאים בשדך האמור כאן, הכוונה להרכבת שני מינים זה בזה, שהיא הרכבת האילן. ועוד יש לך ללמוד מסמיכות כלאי בהמה להרכבת האילן, וּמַה בְּהֶמְתְּךָ – כשם שאיסור כלאי בהמה נוֹהֵג בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּץ לָאָרֶץ, שכן חובת הגוף הוא, אַף שָׂדְךָ – כלאי האילן שהוא חובת קרקע נוֹהֵג בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּץ לָאָרֶץ. מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שאיסור הרכבת האילן הוא אף בחוץ לארץ, וְאֶלָּא הָכְתִיב בו "שָׂדְךָ", שמשמעו השדה המיוחדת לך, ואין זה אלא קרקע שבארץ ישראל. מתרצת הגמרא: הָהוּא לְמַעוּטֵי זְרָעִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ – מה שנאמר בכלאים 'שדך' ללמד שאינו נוהג אלא בארץ ישראל, כוונת התורה בזה למעט כלאי הכרם [זריעת זרעים בכרם], שאינו נוהג בחוץ לארץ.

מספרת הגמרא: רַב חָנָן וְרַב עָנָן חֲווּ שָׁקְלֵי וְאָזְלֵי בְּאוֹרְחָא – היו מהלכים בדרך בחוץ לארץ. חֲזִיוּהוּ לְהַהוּא גַּבְרָא דְּקָא זָרֵע חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי בֵּי נוּפְּנֵי – ראו אדם אחד שזורע חיטים ושעורים בין שורות הגפנים [הנטועים כבר]. אָמַר לֵיהּ רב ענן לרב חנן, נֵיתֵי מַר נְשַׁמְּתֵיהּ – יצטרף עלי מר ונגדהו. אָמַר לֵיהּ רב חנן, לֹא צָהֲרֵיתּוּ – אין הלכות כלאים צוהרות ומאירות לכם, ואינכם בקיאים בהם. האם לֹא קַיְימָא לָן כְּרַבִּי יְאוֹשִׁיָּה, דְּאָמַר שהזורע כלאי הכרם בארץ ישראל אינו חייב עַד שֶׁיְּזָרֵע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן [־גרעין ענבים] בְּמַפּוֹלֶת יָד – בזריעה אחת, אבל אם היה הכרם נטוע כבר ואינו בא אלא לזרוע בתוכו מיני זרעים אינו חייב. ומאחר ואף בארץ ישראל אינו חייב מן התורה כשזורע בכרם שכבר נטוע, בחוץ לארץ לא גזרו בו חכמים כלל.

הגמרא מביאה עוד בענין כלאי זרעים בחוץ לארץ: רַב יוֹסֵף הֵיכִי מְעָרַב בֵּיזָרֵי – כמה מיני זרעים וְזָרַע אותם ביחד בשדה בחוץ לארץ. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, וְהָאָנַן תְּנַן הַכִּלְאַיִם אסורים בחוץ לארץ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. אָמַר לֵיהּ רב יוסף, לֹא קַשְׁיָא מהמשנה על מעשי, כיון שכָּאן – במשנה מדובר בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם שאסורים מדברי סופרים בחוץ לארץ, וכָּאן – מעשי הם בְּכִלְאֵי זְרָעִים שמותרים בחוץ לארץ אפילו מדברי סופרים. רב יוסף מבאר את החילוק בין כלאי הכרם לכלאי זרעים, משום שכִּלְאֵי הַכֶּרֶם דְּבָאָרֶץ [שאיסורם בה מן התורה] אֲסוּרִים אפילו בְּהָנָאָה, לפיכך בְּחוּץ לָאָרֶץ נָמֵי גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן ואסרום. אולם כִּלְאֵי זְרָעִים דְּבָאָרֶץ לֹא אֲסִירֵי בְּהָנָאָה, ולא אסרה התורה אלא זריעה בלבד, בְּחוּץ לָאָרֶץ נָמֵי לֹא גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן ומותר לזרעם לכתחילה. אומרת הגמרא: חָדָר – חזר וְאָמַר רַב

המשך בעמוד קסח

יוֹסֵף, **לַאו מִלְּתָא הִיא דְּאָמְרִי** שכלאי זרעים מותרים בחוץ לארץ אפילו מדרבנן. דְּהָרֵי **רַב** **וְרָע גִּינָתָא דְּבֵי רַב** – גינת התלמידים, שהיתה לצורכם לאכול מהירקות שגדלו בה, **מְשָׁאֲרֵי מְשָׁאֲרֵי** – ערוגות ערוגות, וכל מין זרע בערוגה בנפרד. ומבאר רב יוסף, **מַאי מַעֲמָא** נהג רב כך, ולא זרע את כל המינים ביחד בערוגה אחת. **לַאו מְשׁוּם** – מסתבר משום שחשש **לְעֵירוּב עֵירוּבֵי כִּלְאַיִם** – ערבוב מיני הזרעים, וסבר רב שיש בכלאי זרעים איסור אפילו בחוץ לארץ. אביי דוחה את ראיית רב יוסף ממנהגו של רב: **אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי** לרב יוסף, **בְּשִׁלְמָא אִי אַשְׁמְעִינַן** רב דבר חידוש, שהיה זורע כמה מינים בערוגה אחת, והיה נזהר שיהא ריווח בין מין למין כדי שלא ינקו זה מזה, וכגון שהיה זורע

אַרְבַּע עַל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה – ארבעה מיני זרעים בארבעת הצדדים של הערוגה, וְאַחַת בָּאֶמְצַע – ועוד מין נוסף באמצע הערוגה, שָׁפִיר – היתה זו ראיה שכלאי זרעים אסורים בחוץ לארץ, שהרי לא הקפיד לזרעם בערוגה אחת ומכל מקום הקפיד לזרעם בדרך המותרת, משמע שחשש לאיסור כלאים. אֶלָּא הָכָא – באופן שזרע רב שהניח כל מין בערוגה בנפרד, יתכן ושטעמו היה מִשּׁוּם נוֹי – כדי ליפות את השדה, וְאִי נַמִי מִשּׁוּם טִרְחָא דְּשַׁמָּעָא – טרחת השמש היא. שכאשר ילך להביא ירק ממין מסוים, לא יצטרך לבקשו בין שאר המינים.

משנה אגב שהוזכרו במשניות לעיל כמה פרטים בחיובי המצוות, הובאה משנה זו העוסקת בשכר המצוות.

כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֻטְבִּין לוֹ בעולם הזה, וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו, וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ - העולם הבא. וְכָל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, אֵין מֻטְבִּין לוֹ, וְאֵין מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו, וְאֵינוֹ נוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ.

גמרא

מהמשנה משמע שעל כל מצוה שאדם עושה זוכה לשכר בשתי העולמות: וּרְמִינְהִי – ואקשה סתירה ממשנה, ששנינו אִלּוּ דְּבָרִים שָׁאָדָם העושה אותן אוֹכֵל פֵּירוֹתֵיהֶן – פירות שכרם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקֶּרֶן – עיקר שכר המצוה קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, אִלּוּ הֵן, כִּבּוּד אָב וָאֵם, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים, וַהֲבָאַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ, וְתַלְמוּד תּוֹרָה שקול כְּנֶגֶד כּוּלָּם - כל המצוות, כיון שהוא מביא את האדם לידי מעשים אלו. מבואר, שרק עבור מצוות אלו מקבלים מפירות השכר בעולם הזה.

מתרצת הגמרא, אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר - כך כוונת המשנה לומר, כָּל שזכויותיו וחובותיו שקולים זה כנגד זה, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת יְתֵירָה עַל וְכֻיּוֹתָיו, ומכריע בכך את כף הזכות, מֻטְבִּים לוֹ גם בעולם הזה, וְרוֹמֶה כְּמִי שֶׁמְּקַיְּים כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ.

שואלת הגמרא, מִכְּלָל - ממה שבשאר מצוות כשרובו זכויות מטיבים לו בעולם הזה, משמע, דְּהָנָךְ - המצוות שנמנו במשנה בפאה, אֲפִילּוּ בַּחֲדָא נַמִי - אפילו כשקיים רק מצוה אחת מאלו ורובו עוונות, אוכל פירותיהם בעולם הזה, ואין זה מסתבר כלל.

מתרצת הגמרא, אָמַר רַב שְׁמַעְיָה, מה ששנינו שאוכל פירות מצוות אלו בעולם הזה, היינו לוֹמַר, שֶׁאִם הָיְתָה שְׁקוּלָה כף הזכות כנגד כף החובה, ובכלל זכויותיו יש מצוה מאלו, מַכְרַעַת היא את הכף לזכותו בטוב העולם הזה.

שואלת הגמרא, וְכִי כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת יְתֵירָה עַל וְכֻיּוֹתָיו מֻטְבִּין לוֹ בעולם הזה, וּרְמִינְהִי - ואקשה סתירה מברייתא, כָּל שֶׁזְּכֻיּוֹתָיו מְרוּבִּין מֵעֲוֹנוֹתָיו, מְרֵיעִין לוֹ בעולם הזה, וְרוֹמֶה לפי עונשו כְּמִי שֶׁשָּׁרַף כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וְלֹא שַׁיֵּיר מִמֶּנָּה אֲפִילּוּ אוֹת אַחַת, וְכָל שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרוּבִּין מִזְּכֻיּוֹתָיו, מֻטְבִּין לוֹ בעולם הזה, וְרוֹמֶה לפי קיבול שכרו כְּמִי שֶׁקִּיֵּים כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וְלֹא חִיסַּר אוֹת אַחַת מִמֶּנָּה, מבואר, שכשרובו זכויות נענש בעולם הזה על מיעוט עוונותיו, וכשרובו עוונות, מקבל בעולם הזה שכר מיעוט זכויותיו.

מתרצת הגמרא, אָמַר אַבָּיֵי, מה שנאמר בְּמַתְנִיתִין שכשעושה מצוה אחת מטיבין לו, היינו דְּעָבְדִין לֵיהּ יוֹם טָב – שמכינים לו יום טוב לעולם הבא, שמעניש אותו בעולם הזה על מיעוט עוונותיו, כדי שיקבל שכרו בעולם הבא כצדיק גמור, ומה שאמרה המשנה שכשאינו עושה מצוה אחת 'אין מטיבין לו', היינו שמכינים לו יוֹם בְּיִשׁ - יום רע לעולם הבא, שמשלמים לו שכר מיעוט מצוותיו בעולם הזה, כדי שיקבל עונשו לעולם הבא.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רָבָא אָמַר, לעולם מה ששנינו במשנה 'מטיבין' ו'אין מטיבין' מתפרש כפשוטו, שהעושה מצוה אחת מקבל שכרו בעולם הזה, והעושה עבירה אחת מקבל עונשו בעולם הזה, וְהָא – הברייתא שמריעים בעולם הזה לאדם שרובו זכויות, מַנִּי – שיטת מי היא, שיטת רַבִּי יַעֲקֹב הִיא, דְּאָמַר, שָׂכַר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא - אין שכר קיום המצוות ניתן בעולם הזה, דְּתַנְיָא, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר, אֵין לְךָ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה, שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ התפרש בְּצִדָּהּ, שֶׁאֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים תְּלוּיָה בָּהּ - שאין אותו שכר תלוי בתחיית המתים, כיון שאין מקבל את שכרו בעולם הזה, שהרי בְּכִיבּוּד אָב וָאֵם כָּתוּב ׳כַּאֲשֶׁר אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ וגו׳ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ׳, וכן בְּשִׁילּוּחַ הַקֵּן כָּתוּב ׳שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים׳, ואם נפרש שייטב לו ויאריך ימים בעולם הזה, הֲרֵי - אם נראה אחד שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו, עֲלֵה לַבִּירָה - לראש המגדל, וְהָבֵא לִי גּוֹזָלוֹת שנמצאים שם עם אמם כדי שאוכלם, וְעָלָה לַבִּירָה, וְשִׁלַּח אֶת הָאֵם וְנָטַל אֶת הַבָּנִים, הרי שקיים גם כיבוד אב וגם שילוח הקן, וּבַחֲזִירָתוֹ – כשירד מהמגדל, נָפַל מהסולם וָמֵת, ואם השכר ניתן בעולם הזה, הֵיכָן טוֹבַת יָמָיו שֶׁל זֶה וְהֵיכָן אֲרִיכוּת יָמָיו שֶׁל זֶה שהובטחו בשני מצוות אלו, אֶלָּא על כרחך פירוש הכתוב ׳לְמַעַן יִיטַב לָךְ׳ היינו לְעוֹלָם שֶׁכּוּלּוֹ טוֹב – עולם הבא, ׳וּלְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ׳ היינו לְעוֹלָם שֶׁכּוּלּוֹ אָרוּךְ.שואלת הגמרא, וְדִלְמָא לַאו הָכִי הָוֵה - ואולי לא יאריך ימיו בטוב, אלא יאריכו ימיו בטוב. מתרצת הגמרא, רַבִּי יַעֲקֹב מַעֲשֶׂה חֲזָא – ראה מעשה שאדם נפל בירידתו מהסולם אחר ששילח את האם כדי להביא גוזלות לאביו.

שואלת הגמרא, וְדִלְמָא – שמא באותה שעה מַהְרְהֵר בַּעֲבֵירָה – לעשות עבירה הָוֵה, ולא היה ליבו לשמים ולכן נפל מהסולם. מתרצת הגמרא, מַחְשָׁבָה לעשות רָעָה, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשָׂה, כלומר, שאין נענש בה כאילו עשה מעשה.

שואלת הגמרא, וְדִלְמָא – שמא באותה שעה מַהְרְהֵר בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָוֵה, וּכְתִיב ׳לְמַעַן תִּפֹּשׂ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בִּלְבָּם׳ – שייענשו מחמת שתפשו בלבם מחשבה לעבוד עבודה זרה, הרי שבעבודה זרה מצטרפת מחשבה למעשה, ולכן נפל מהסולם. מתרצת הגמרא, אֵימוֹ נַמִי הָכִי קָאָמַר – רבי יעקב אף הוא כך אמר, אִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ – אם עולה בדעתך שֶׁשָּׂכָר מִצְוָה ניתן בְּהַאי עָלְמָא – בעולם הזה, אַמַּאי לֹא אַנִּין מִצְוֹת עֲלֵיהּ כִּי הֵיכִי דְּלֹא לֶיתֵי לִידֵי הִרְהוּר – מדוע לא הגנו עליו המצוות שעסק בהן שלא יהרהר בעבודה זרה, ובהכרח ששכר המצוות ניתן רק בעולם הבא.

מקשה הגמרא, וְהָא [ר׳ והרי] אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵין נִזּוֹקִין, משום שהמצוה מגינה עליהם. מתרצת הגמרא, הָתָם – מה שאמר רבי אלעזר, היינו בַּהֲלִיכָתָן לעשיית המצוה, ולכן שָׁאנֵי – שונה הוא, שהמצוה מגינה עליו, אבל כאן שכבר קיים את המצוה, אינה מגינה עליו.

שואלת הגמרא, וְהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִין לֹא בַּהֲלִיכָתָן לקיים את המצוה, וְלֹא בַּחֲזִירָתָן מלקיימה. מתרצת הגמרא, הַסּוֹלָם שעלה עליו רָעוּעַ הָוָה [ר׳ היה], דִּקְבִיעַ הֵיזֵיקָא – ששכיח שהעולה עליו יפול וינזק, וְכָל הֵיכָא דִּקְבִיעַ הֵיזֵיקָא לֹא סַמְכִינַן אַנֵּיקָא – וכל שמצוי ההיזק, אין סומכין שייעשה נס, אף כשהולך לקיים מצוה, ולומדים זאת מִדְּכָתִיב כשאמר ה׳ לשמואל הנביא שילך למשוח את דוד למלך, ׳וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ, וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי׳, שאם ישמע מכך שאול יהרגנו. ואף שהלך בציווי ה׳, כיון שמצוי שינזק על ידי הליכה זו, פחד ללכת.אָמַר רַב יוֹסֵף, אֵילְמָלֵי דַּרְשִׁיהּ אַהַאי קְרָא כְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר בְּרַתֵּיהּ – אילו היה אחר דורש פסוק זה כרבי יעקב בן בתו, שפירשו על שכר העולם הבא, לֹא חָמֵי. שואלת הגמרא, וְאַהֲדַר מַאי הוּא – מה ראה שמחמת כן חטא. מתרצת הגמרא, אִיבָּא דְּאָמְרֵי [ר׳ יש אומרים], כִּי הַאי גַּוְונָא חָזֵי – שראה מעשה דומה, שנפל הבן מהסולם כשחזר מלהביא גוזלות לאביו. וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי [ר׳ ויש אומרים], לִישָׁנָא דְּחוּצְפִית הַמְּתוּרְגְּמָן חָזֵי – שראה את לשונו של התנא חוצפית המתורגמן, דַּהֲוָה גָּרִיר לֵיהּ דָּבָר אַחַר – כשהיא נגררת על ידי חזיר, אָמַר אחר, וכי פֶּה שֶׁהֵפִיק מָרְגָּלִיּוֹת – דברי תורה, רְאוּי שילְחַךְ עָפָר, וכיון שסבר ששכר המצוות הובטח בעולם הזה, טעה לומר שאין שכר בעולם, נָפַק – יצא לתרבות רעה וְחָטָא.רְמִי – הקשה רַב טוּבִי בַּר רַב קֵיסָנָא לְרָבָא, תְּנַן במשנתינו, כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֻטְבִּין לוֹ וכו׳, משמע שרק אם עָשָׂה מצוה, אֵין – מטיבין לו, אך אם לֹא עָשָׂה מצוה, אף שלא עבר עבירה, לֹא – אין מטיבין לו. וּרְמִינְהִי – ואקשה סתירה מברייתא, שֶׁכָּל שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה, אף שלא עשה כל מצוה.

המשך בעמוד יד

מתרצת הגמרא, **אָמַר לֵיהּ** רבא, **הָתָם** – שנותנים שכר לזה שלא
עבר עבירה כעושה מצוה, מדובר **בְּגוֹן שֶׁבָּא** דִּבֵּר **עֲבֵירָה לְיָדוֹ**,
וכפה את יצרו **וְנִיצוֹל הֵימֶנָּה**, שאין מצוה גדולה מזו. **כִּי הָא** –
וכמעשה **דְּרַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפִּי**, **שְׁתָבְעָתֵיהּ הַהִיא מַטְרוֹנִיתָא** –
שתבעה אותו אשה חשובה אצל הגוים לזנות, וכדי להינצל ממנה
אָמַר רבי חנינא בר פפי **מִלְתָא** – לחש, **וּמְלֵי נַפְשֵׁיהּ שִׂיחָנָא וְכִיבָא**
– והתמלא גופו בשחין ופצעים המפרישים ליחה, אך **עֲבֵדָה הִיא**
מִילְתָא – עשתה המטרוניתא בכשפיה **וְאִיתַּפֵּי** – והתרפא. כשראה
רבי חנינא כך, **עָרַק טָשָׁא בָּהַהוּא בֵּי כַּנְּוֵי** – ברח והתחבא בבית
מרחץ שהיו שכיחים בו מזיקים, עד כדי **דְּכִי הַוְו עַיְּילִין בְּתֵרַיִן אֲפִילּוּ**
בִּימָמָא, הַוְו מִיתַּזְקִי – שאף הם היו נבנסים שם שני בני אדם יחד
ביום, היו ניזוקים, ונעשה לו נס ולא פגעו בו המזיקים, **לְמָחָר אָמְרוּ**
לֵיהּ רַבָּנַן לרבי חנינא, **מַאן נַטְרָךְ** מי שמר עליך, **אָמַר לְהוּ** רבי
חנינא, **שְׁנֵי**